

**MUZAFFERİLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI VE MÜBARİZÜDDİN MUHAMMED
DÖNEMİNDE MUZAFFERİLER (H 718 - H 765)**
**THE EMERGENT OF MUZAFFARIDS IN HISTORY AND THE MUZAFFARIDS IN THE
ERA OF MUBAR AL-DIN MUHAMMAD (H 718 - H 765)**

Samet ALIÇ

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi/ Fen-Edebiyat Fakültesi/Tarih Bölümü

sametalic@hotmail.com.tr

ORCID No: 0000-0002-5618-1213

ÖZET

Bu çalışmada, Orta Çağ İnan tarihinde iz bırakan Muzafferilerin tarih sahnesine çıkışı ve devletin asıl müessisi olarak kabul edilen Mübarizüddin Muhammed'in faaliyetleri incelenmiştir. Muzafferiler, İlhanlı Devleti'nin zayıflamasıyla ortaya çıkan tevâif-i mülûktan biridir. Ekseriyetle bu hanedanın menşeinin Araplara dayandığı kabul edilmektedir. Bu hanedanın üyeleri henüz siyasi bir teşekkül tesis etmeden önce XIII. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren, Yazd, Maybud ve Neduşen'da siyasi ve askeri faaliyetlerde bulunmuşlardır. Muzafferilerden Şerefüddin Muzaffer; İlhanlı hükümdarlarından Argun, Geyhatu ve Gazan Han ile iyi münasebetler kurmuştur. Şerefüddin Muzaffer'e atfen bu hanedana Muzafferiler denilmiştir. Şerefüddin Muzaffer'in oğlu Mübarizüddin Muhammed, Olcaytu Han ve Ebu Said Bahadır Han ile iyi ilişkiler kurmuş ve Ebu Said Bahadır Han'ın vefatından sonra bağımsız bir hanedan tesis etmeyi başarmıştır. Sınır komşuları İncülülara son vererek, geniş bir hâkimiyet sahasına sahip olmuştur. Onun döneminde Muzafferî sınırları batıda Luristan'a, doğuda Sind nehrine, kuzeyde Sultaniye'ye ve güneyde Umman denizine kadar genişlemiştir. Mübarizüddin Muhammed, hâkim olduğu beldelerde bayındırlaştırma faaliyetlerinde bulunarak, sosyal hayatın gelişmesine katkıda bulunmuştur.

ABSTRACT

In this study, the emergence of the Muzaffarids that left a mark in the history of medieval Iran, and the activities of Mubar al-Din Muhammad who is accepted as the real founder of the state, were examined. The Muzaffarids are one of the tawaif-i muluk that emerged with the weakening of the Ilkhanid State. It is generally accepted that the origin of this dynasty is based on the Arabs. Before establishing a political organization the members of this dynasty had political and military activities in Yazd, Maybud and Nedusen from the first quarter of the 13th century. Sharaf al-Din Muzaffar from the Muzaffarids, established good relations with Ilkhanid rulers Arghun, Gaykhatu and Ghazan Khan. Referring to Sharaf al-Din Muzaffar, this dynasty was called Muzaffarids. Mubar al-Din Muhammad, son of Sharaf al-Din Muzaffar established good relations with Oljei Khan and Abu Said Bahadır Khan and succeeded in establishing an independent dynasty after the death of Abu Said Bahadır Khan. After the destruction of the Injuids, he had a wide area of domination. During his reign, the Muzaffarids borders expanded to Luristan in the west, to the Sind River in the east, to Sultaniye in the north and to the Oman Sea in the south. He contributed to the development of social life by carrying out public works in the towns he ruled.

Geliş Tarihi:

14.02.2022

Kabul Tarihi:

25.02.2022

Yayın Tarihi:

31.03.2022

**Anahtar
Kelimeler**

Muzafferiler
İnan
Şerefüddin
Muzaffer,
Mübarizüddin
Muhammed.

Keywords

Muzaffarids,
İnan,
Sharaf al-Din
Muzaffar,
Mubar al-Din
Muhammed

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1073400>

Atf/Cite as: Aliç, S. (2022). Muzafferilerin Tarih Sahnesine Çıkışı ve Mübarizüddin Muhammed Döneminde Muzafferiler (H 718 - H 765). *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(1), 128-139.

Giriş

XIV. yüzyılın başlarından itibaren İlhanlı Devleti'ndeki merkezi otorite bozulmaya başladı. Özellikle Ebu Said Bahadır Han'ın vefatından ardından merkezi otorite tamamen sarsıldı. Bu durum yerel emirlerin siyasi ve askeri faaliyetlerini arttırarak yerel hanedanlar tesis etmesine olanak sağladı. Çeşitli kaynaklarda bu dönem *Yerel Hanedanlar Devri*, *Rakip Hanlar Devri*, *Siyasi Parçalanmışlık Dönemi* ve *Herc u Merç Devri* gibi isimlerle adlandırılmaktadır (bk. Alıç, 2021). Bu devirde İlhanlı topraklarında birçok yeni siyasi teşekkül ortaya çıkmıştır. Muzafferîler de bu hanedanlardan biridir (İbn Batuta, 2004, s. XXVI; Abbas & Âbad, 1390, s. 117; Ahmedî, 1399, s. 44; Seyyid Ali, 1399).

Muzafferî Hanedanı hakkında yapılmış olan Türkçe ve yabancı dillerdeki çalışmaların sayısı ile içeriği oldukça kısıtlıdır. Muzafferîlerin siyasi, iktisadi ve sosyal hayatının bütün yönlerini açıklamak bu çalışmanın hacmini aşacağından dolayı bu çalışmanın sınırları içerisinde Muzafferîlerin tarih sahnesine çıkışı ve Mübarizüddin Muhammed dönemi incelenmiştir. Çalışma oluşturulurken, ana kaynaklar ve araştırma eserler incelenerek mümkün olduğu kadar kronolojik düzene dikkat edilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde Muzafferîlerin tarih sahnesine çıkışı, ikinci bölümde Mübarizüddin Muhammed'in siyasi hayatı, üçüncü bölümde onun vefatı ve şahsiyeti, dördüncü bölümde ise dönemindeki imar faaliyetleri aktarılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde yer alan *Mübarizüddin Muhammed Döneminde Muzafferî-İncü Münasebetleri* başlığı tarafımızdan yapılan başka bir çalışmada detaylandırıldığı için burada bahsi geçen konu genel hatları ile aktarılmıştır.

Orta Çağ İran tarihi hakkında son dönemlerde yapılan çalışmalar artmasına rağmen hala ülkemizde bu dönem ile ilgili yeterli seviyede yayın bulunmamaktadır. Bu çalışma, XIII. yüzyılın ortalarından H 765 (M 1363/1364) yılına kadar Muzafferîlerin hâkimiyet sahasında bulunan Maybud, Yezd, Şiraz, Kirman vb. şehirlerin siyasi hayatı hakkında bilgiler içermektedir. Yine Muzafferîlerin münasebetlerde bulunduğu, İlhanlılar, Yezd Atabeyleri, Lur Atabeyleri, Neküderîler, İncülular, Kutluğhanlılar ve Şebankareliler gibi bazı siyasi teşekküller hakkında birtakım bilgiler sunmaktadır.

1. Muzafferîlerin Tarih Sahnesine Çıkışı

Muzafferî ailesinin bilinen ilk ismi Gıyaseddin Hacı'dır (Lane-Poole, 2020, s.349; Wing, 2014). Uzun boylu ve fiziksel kuvveti ile meşhur olan Gıyaseddin Hacı'nın ataları Arap olup¹ İslam ordularının Horasan'ı ele geçirmesinden sonra Horasan'a geldiler. Gıyaseddin Hacı bir görüşe göre Horasan'ın Secavend² nahiyesinde başka bir görüşe göre ise Hafın³ Nuştugan nahiyesinde ikamet ediyordu. Moğollar, H 618 (M 1221/1222)'de Horasan'a girince Gıyaseddin Hacı ile Ebubekir, Muhammed ve Mansur isimindeki üç oğlu önce Yezd'e sonra Maybud'a⁴ gitti. Gıyaseddin bir müddet sonra burada vefat etti. Oğullarından Muhammed ve Ebubekir; Yezd Atabeyi Alaüddeve'nin (H 639-662 /M 1241-1264) hizmetinde yer aldılar. Askeri sahadaki cesareti ile tanınan Ebubekir, maiyetindeki üç yüz kişi ile beraber Hülâgû'nun H 656 (M 1258)'daki Bağdat kuşatması sırasında görev aldı. Bağdat kuşatmasının ardından Şam tarafına hareket edip Beni Hafeceliler ile mücadeleye girişen Ebubekir bu mücadele sırasında hayatını kaybetti. Gıyaseddin'in diğer oğlu Muhammed, Alaüddeve'nin hizmetindeyken eceli ile vefat etti (Hafız Ebru, 2001, s. 94; Kutbî, 1364, s.30; Sotodeh 1346, s. 58; Bosworth, 1996, s. 453; Seyyid Ali el Davud, 1399; Merçil, 1982, s. 380; Tuysuz, 2021, s. 421).

Muzafferî Hanedanı'nın nesli Gıyaseddin'in vefatından sonra Maybud'da ikamet etmeye devam eden Mansur'dan devam etti. Mansur'un Zeyneddin Ali, Mübarizüddin Muhammed ve Şerefüddin Muzaffer isimde üç oğlu vardı. Bunlardan Şerefüddin Muzaffer, askeri sahada başarılı bir şahsiyeti ve Yezd civarındaki bir grup eşkiyayı ortadan kaldırdı. Onun bu başarısı üzerine Yezd Atabeyi Yusuf Şah, ona Maybud ve Neduşen bölgesinin idaresini verdi. Ancak daha sonra Şerefüddin Muzaffer ile Yusuf Şah'ın arası açılınca Şerefüddin Muzaffer, H 683 (M 1284-1285)'te Karahitaylılardan Celaleddin Suyurgatmış'ın huzuruna giderek onunla iyi münasebetler kurdu ve daha sonra da Yezd'e döndü (Hafız Ebru, 2001, s. 94; Kutbî, 1364, s.30-31,35; Sotodeh 1346, s. 59; Wing, 2014; Merçil, 1982, s. 38; Özgüdenli, 2009, s. 179).

¹ Kaynaklar genel kabule göre Gıyaseddin Hacı'nın atalarının Arap olduğunu zikrederler. Başka bir ihtimale göre ise Gıyaseddin Hacı'nın ataları Horasan'ın Fars halkındandır (Parmaksızoğlu, 1977, s. 7).

² Gazne ile Kabil arasında bir yerleşim yeridir (Altıkulaç, 2009, s. 268). Sekâvend ve Segâvend olarak da kaydedilmiştir. (Özel, 2009, s. 366).

³ Nesa yakınlarında küçük bir şehirdir (Piyadeoğlu, 2012, s. 18).

⁴ Bazı kayıtlarda Maybuz, Meybüz, Meybod ve Meybed olarak da kaydedilen bu şehir günümüzde Şehristan'ın merkezidir.

Şerefüddin Muzaffer, Yezd'e döndükten sonra Muhammed Cuşi vasıtasıyla Argun Han ile tanışma fırsatı buldu. Argun Han, Şerefüddin Muzaffer'e iltifat gösterdiği gibi onu Yezd ve çevresindeki yolların himayesi ile görevlendirdi. Şerefüddin Muzaffer, Argun Han'ın varisi Geyhatu Han (1291-1295) ile de iyi münasebetler kurmayı başardı. Bu dönemde meydana gelen Büyük Lur Atabeyi Afrasiyab'ın isyanı bastırmak için Geyhatu'dan izin aldı ve Afrasiyab'ı isyandan vazgeçirerek onu Geyhatu'nun huzuruna çıkarıp isyanı sona erdirdi. Bu başarısından dolayı Geyhatu'nun takdirini kazandı. Baydu Han'dan sonra İlhanlı tahtına çıkan Gazan Han (M 1295-1304) döneminde İlhanlılardaki itibarı arttı. Gazan Han, Şerefüddin Muzafferî *binler emiri* yaptığı gibi ona hilat, kılıç, çomak, alem ve tabl verdi. Gazan Han'dan sonra İlhan olan Olcaytu (M 1304-1316), Şerefüddin Muzaffer'i Maybud'dan Herat'a ve Eberkuh'tan Yezd'e kadar olan yolların güvenliğinden sorumlu hale getirdi. Olcaytu'nun H 706 (M 1306-1307) yılındaki Gilan seferinde yer alan Şerefüddin Muhammed, Olcaytu ile olan münasebetlerini daha da geliştirdi (Hafız Ebru, 2001, s. 96; Sotodeh 1346, s. 60; Kutbî, 1364, s. 32; Bertold, 1957, s. 436; Kurtuluş, 2020, s. 417; Seyyid Ali el Davud, 1399; Şerefüddin Ali Yezdî, 2013, s. 135; Coşkun, 2020, s. 202; Şahin, 2017, s. 47; Özgüdenli, 2009, s. 343). Bugünlerde Şerefüddin Muhammed ve dönemin güçlü veziri Reşidüddin Fazlullah'ın arası açıldı. Reşidüddin Mübarizüddin Muhammed'in bütün mallarına el koydu (Kutbî, 1364, s. 34). Ancak vezir naibi Seyyid Celal Kaşî'nin aracılığı ile ikili arasındaki huzursuzluk giderildi.

Gilan seferinin ardından Şerefüddin Muhammed, H 707 (M 1307/1308)'de Yezd'e tekrar döndü; ancak Yezd'de karşılaştığı muhalefet sonucu buradan ayrılarak Şiraz'a gitti. Takribi dört yıl Şiraz'da kaldı. H 711 (M 1311/1312)'de Olcaytu'nun Bağdat üzerine sefere gittiğini öğrenen Şerefüddin Muzaffer, Şiraz'dan hareketle Kohgiluyeh üzerinden Hanegin'e ulaştı ve burada Olcaytu ile görüştü. Şiraz'dan Maybud'a dönmek için Olcaytu'dan izin alan Şerefüddin Muzaffer, Şebankareli Nizameddin Hasan'ın üzerine görevlendirildi. Nizameddin Hasan'ı mağlup eden Şerefüddin Muzaffer, bu sıralarda hastalandı. Hastalığı yaklaşık üç ay sürdü ve bu hastalıktan kurtulamayarak 13 Zilkade 713 (1 Mart 1314) günü vefat etti. Cenazesi Maybud'da kendi yaptırdığı Muzafferîye Medresesi'ne defnedildi (Sotodeh 1346, s. 61-62; Kutbî, 1364, s. 32).

2. Mübarizüddin Muhammed Döneminde Muzafferiler

Şerefüddin Muzaffer, vefat ettiğinde Tacik kökenli hanımından bir kızı ve Türk olan hatunundan bir kızı ve bir oğlu vardı. Annesi Türk olan Mübarizüddin Muhammed, H 700 yılı Cemaziyelahir'inin son günlerinde (M 1301 Mart'ı) doğdu. Babasının vefatı sırasında takribi on üç yaşında bulunuyordu. Şerefüddin Muzaffer, vefat ettiğinde arda kalan emlakı Reşidüddin Fazlullah'ın emri ile istimlak edildi. Bu gelişme üzerine Mübarizüddin Muhammed, ablası ve yanındakiler ile beraber babasının emlakının kendilerine tahsis edilmesini talep etmek için Sultan Olcaytu'nun huzuruna gitmeye karar verdi (Hafız Ebru, 2001, s. 97; Sotodeh 1346, s. 63). Mübarizüddin Muhammed ve yanındakiler Yezd'e yaklaştıklarında, bölgeye yağma için gelen Neküderiler⁵ ile karşılaştılar. Bu sıralarda çocuk yaşta olan Mübarizüddin Muhammed ve yanındakiler, Neküderiler ile mücadele ederek bunlardan bir kısmını öldürüp, maktullerin kesik başlarını da yanlarına alarak Olcaytu'nun huzuruna çıkıp kesik başları ona takdim ettiler. Olcaytu, Mübarizüddin Muhammed'in cesaretini takdir ederek ona babasından kalan emlakı verdiği gibi Maybud ve Yezd civarındaki yolların güvenliği görevini tahsis etti (Kutbî, 1364, s. 34; Wing, 2014). İlhanlılarda H 716 (M 1317)'de Olcaytu Han vefat etti ve yerine oğlu Ebu Said Bahadır Han geçti. Mübarizüddin Muhammed, Şevval 718 (Kasım/Aralık 1318)'de Ebu Said Bahadır Han'ın huzuruna çıkarak onun elini öptü. Ebu Said Bahadır Han da Mübarizüddin Muhammed'in üzerinde bulunan görevlere devam etmesine karar verdi (Yezdi, 1326, s. 85; Ebru, 2001, s. 98; Kutbî, 1364, s.36).

Mübarizüddin Muhammed, Maybud'da ikamet edip kendisine ait yolların güvenliğini tesis etmek ile uğraşırken Moğolların itaati altındaki Yezd Atabeyi Hacı Şah'ın huzursuzluk çıkardığı haberini aldı (Kutbî, 1364, s. 32; Sotodeh 1346, s. 64). Ebu Said Bahadır Han'dan aldığı izin ile Hacı Şah'ın üzerine yürüdü. Mübarizüddin Muhammed ve müttefiki Gıyaseddin'in H 718 (M 1318-1319)'daki harekâtı üzerine Hacı Şah kaçtı. Böylece Yezd Atabeyleri sona erdi. Yezd'in idaresi ise Ebu Said Bahadır Han tarafından Mübarizüddin Muhammed'e tahsis edildi (Kutbî, 1364, s. 34; Sotodeh 1346, s. 65; Seyyid Ali el Davud, 1399; Bertold, 1957, s.165; Parmaksızoğlu, 1977, s. 7; Merçil, 2013, s. 510).

Mübarizüddin Muhammed, Yezd'in idaresini ele aldıktan sonra onun ilk işi Neküderiler ile mücadele oldu (Reomer, 2006, s. 11). H 718 (M 1318-1319)'de Neküderilerden, büyük bir ordu Nevruz'un önderliğinde Yezd'e gelip yağma faaliyetlerinde bulundular. Mübarizüddin Muhammed, bu gelişme üzerine Neküderiler ile mücadele etmek için harekete geçti. Mehricerd (Mehricerd) yolundaki Abdülmelik mevkiinde Neküderiler bölgeyi yağmaladılar. Bu gelişme üzerine Mübarizüddin Muhammed, altmış kişilik süvari birliği

⁵ Neküderiler hakkında detaylı bilgi için bk. Subaşı, 2019.

ile Neküderilerin üzerine yürüdü. Bu karşılaşma sırasında daha 18 yaş civarında olan Mübarizüddin Muhammed, dokuz yerinden yaralanmasına rağmen Neküderileri mağlup etmeyi başardı (Yezdi, 1326, s. 80; Kutbî, 1364, s.36; Sotodeh 1346, s. 65; Seyyid Ali el Davud, 1399). Nevruz'u öldürdüğü gibi Neküderilerin ileri gelenlerinden Gorbe'yi de esir etti. Gorbe'nin boynuna Nevruz'un başını asarak diğer esir ve maktulleri de yanına alıp galibiyetini ilan etti. Bafek Boğazı'na kadar ilerledikten sonra Yezd'e tekrar döndü. Mübarizüddin Muhammed'in Yezd'e dönüşünün ardından ondan intikam almak isteyen Neküderiler, Yezd'e bir kez daha saldırdılar. Mübarizüddin Muhammed, Neküderileri bir kez daha mağlup ederek onların reisi Tuman'ı katletti. Maktullerin bir kısmının başlarını da Tebriz'e gönderdi (Kutbî, 1364, s. 36-37; Sotodeh 1346, s. 66). Mübarizüddin Muhammed'in Neküderiler karşısında aldığı bu başarılar onun İlhanlılar nezdindeki değerini arttırdı (Wing, 2014).

Mübarizüddin Muhammed, H 729 (M 1328/1329)'da Kutluğhanlılardan, Kirman Karahitay padişahı Kutbüddin Şah Cihan b. Sultan Celeleddin Suyurgatmış'ın kızı "validetü's-selâtin" unvanlı Şah Han Kutluk ile evlendi (Yezdi, 1326, s. 58-60; Sotodeh 1346, s. 66,87; Wing, 2014; Taşağıl, 2002, s. 462). Bu evlilik Kutluğhanlılar ile olan münasebetlerin gelişmesine vesile oldu. Bu evlilikten Şah Şüca, Şah Mahmud ve Sultan Ahmed dünyaya geldi (Sotodeh 1346, s. 66).

Mübarizüddin Muhammed, Yezd ve çevresindeki hâkimiyetini tesis edip bölgedeki otoritesini kabul ettirdikten sonra H 734 (M 1333/1334)'te oğlu Şerefüddin Muzaffer'i yanına alarak Sultaniye'de bulunan Sultan Ebu Said Bahadır Han'ın yanına gitti. Sultan ona iltifatlarda bulundu ve murassa kemer, özel elbiseler, alem, tabl, yüz bin dinar hediye ve emirzade lakabını verdi (Wing, 2014; Sotodeh 1346, s. 67). Ayrıca ona 100.000 dinar maaş bahşedildi (Seyyid Ali el Davud, 1399). Mübarizüddin Muhammed, kışı Sultaniye'de geçirdikten sonra Yezd'e tekrar döndü. Yezd'e geldikten kısa süre sonra Fars Şahnesi Seyyid Aded, Yezd'i ele geçirmek için kuşattı. Mübarizüddin Muhammed'in savunmasını aşamayacağını anlayan Seyyid Aded, kuşatmayı kaldırarak kaçtı (Sotodeh 1346, s. 67).

2.1. Mübarizüddin Muhammed'in İstiklalini İlanı

Ebu Said Bahadır Han'ın idaresinin son dönemlerinden itibaren İlhanlıların merkezi otoritesi bozulmaya başladı. Onun H 736 (M 1335)'daki vefatının ardından İlhanlılarda iç mücadele ve merkezi otorite boşluğu meydana geldi. Bu otorite boşluğu İlhanlı topraklarında birçok siyasi teşekkülün istiklalini ilan etmesine neden oldu.

Ebu Said Bahadır Han'ın vefat haberi, Mübarizüddin Muhammed'e ulaştığında o Maybud'da bulunuyordu. Haberi alır almaz yanına aldığı iki yüz adamıyla Yezd'e gidip buradaki saltanat hazinesine el koydu. Hutbe ve sikkeyi de kendi adına çevirtti. Oğlu Şerefüddin Muzaffer'i Maybud'a göndererek Maybud'un emniyetinin sağlanmasını istedi (Sotodeh 1346, s. 68). Böylece Muzafferîler, müstakil bir siyasi teşekkül halini aldı.⁶

2.2. Mübarizüddin Muhammed'in Kirman'ı Ele Geçirmesi

Çobanîlerden Şeyh Hasan Küçek, H 740'ta Emir Pir Hüseyin'i İncüluların elinde bulunan Şiraz'ı ele geçirmek ile görevlendirdi. Pir Hüseyin, İncülulardan Celeleddin Mesud'u Servistan bölgesinde mağlup etti ve Şiraz'a girdi (Farsname-i Nasrî, 1378, s. 290-293; Limbert, 2004, s. 40; Sotodeh 1347, s. 77; Reomer, 2006, s. 12; Seyyid Ali el Davud, 1399). Şerefüddin Mahmud İncü'nun Türk olan hatunu Taşi'yi ve oğullarını tutuklattı. Ancak sonra Şiraz halkının özellikle Taşi Hatun'nun esaretine karşı gösterdiği tepki ile başlayan şehir müdafaası karşısında direnemeyerek Şiraz'dan çıkarıldı (Şebankarei, 2021, s. 269; İbn Batuta, 2004, s. 289; Sotodeh 1347, s. 77; Limbert, 2004, s. 40; Seyyid Ali el Davud, 1399).

Pir Hüseyin, Şiraz'dan çıkarıldıktan takribi bir yıl sonra Şiraz'ı ele geçirmek için yeni bir harekât tertip etti. Bu sefer için Mübarizüddin Muhammed'den de yardım talep etti. Mübarizüddin Muhammed, bu teklifi kabul etmek istemedi; ancak daha önce Çobanîler ile yaptığı ahide istinaden sefere iştirak etmek zorunda kaldı. Pir Hüseyin ile Mübarizüddin Muhammed, İstahr'da bir araya gelerek sefer üzerine istişare yapıp Şiraz'a hareket ettiler. Şiraz'ın savunmasını üstlenen Celeleddin Mesud Şah, direnemeyeceğini anlayınca Şiraz'ı terk edip Kazerun'a kaçtı (Hafız Ebru, 2001, s. 110; Yezdi, 1326, s. 107-115; Sotodeh 1346, s. 71; Seyyid Ali el Davud, 1399; Tuysuz, 2004, s. 169). Mübarizüddin Muhammed, elli gün kadar şehri muhasara ettikten sonra Şiraz'ı ele geçirdi. Pir Hüseyin, Şiraz ele geçirildikten sonra Mübarizüddin Muhammed'i Kirman'ın idaresini ile ödüllendirdi (Yezdi, 1326, s. 115; Limbert, 2004, s. 41; Şerefüddin Ali Yezdi, 2013, s. 135).

⁶ Mübarizüddin Muhammed, H 739 (M 1338/1339)'da İlhanlıların son hükümdarı Toga Timur adına para bastırmıştır (Wing, 2014). Ancak bu durumun bir gelenek olduğu düşünülebilir. Çünkü Mübarizüddin Muhammed'in Ebu Said Bahadır Han'ın vefatından sonra müstakil hareket ettiği görülmektedir.

Mübarizüddin Muhammed, Kirman'a gittiğinde Kirman'ın idarecisi Kutbüddin Nikruz'du. Nikruz, Mübarizüddin Muhammed'in Kirman'a gelişi üzerine Herat'a gidip Hüseyin Kert'e sığındı. Mübarizüddin Muhammed, Kirman'da iktisadi ve idari düzenlemeler yaptıktan sonra Yezd civarındaki Belukenar'a gitti. Nikruz ise Hüseyin Kert'ten aldığı askeri yardım ile Kirman'ın idaresini yeniden alabilmek için Kirman üzerine sefer düzenledi. Bu haber üzerine Mübarizüddin Muhammed, Kirman'ı yeniden ele geçirmek için Pir Hüseyin'den yardım istedi; ancak gelecek yardımı dahi beklemeden Kirman'a gidip şehri muhasara etti. Muhasara devam ederken Pir Hüseyin'in adamlarından Mevlana Şemseddin Sain Gazi maiyetindeki askerleriyle beraber Mübarizüddin Muhammed'e yardıma geldi. Mübarizüddin Muhammed şehri uzun süre muhasara etti. Muhasaranın uzaması şehir halkının yaşamını çok zor bir hale getirince şehrin önde gelen isimlerinden Hacı Taceddin İrakî'nin arabuluculuğu ile Kert kuvvetleri şehirden ayrıldı ve Cemaziyelahir 741 (Kasım/Aralık 1340)'de⁷ Kirman şehri tekrar Muzafferîlerin idaresine girdi (Hafız Ebru, 2001, s. 113-116; Yezdi, 1326, s. 115-116; Sotodeh 1346, s. 74; Seyyid Ali el Davud, 1399; Bazın, 2002, s. 62; Demir, 2002, s. 380).

2.3. Mübarizüddin Muhammed'in Bam Kalesini Ele Geçirmesi

Mübarizüddin Muhammed'in Kirman'ı ele geçirdiği günlerde Bam kalesinin idaresi Ahi Şücaüddin Horasanî'nin elindeydi. Şücaüddin Horasanî, Ebu Said Bahadır Han döneminde şehrin idaresine getirilmişti. Ebu Said Bahadır Han'ın vefatından sonra Bam kalesini tahkim edip, Kirman idarecilerine olan itaatinden çıkarak müstakil bir şekilde hareket etmeye başladı. Mübarizüddin Muhammed, Şücaüddin Horasanî'nin kendisine itaat etmesi için haber gönderdi; ancak Şücaüddin Horasanî ona itaat etmeyi kabul etmedi. Bu gelişme üzerine Mübarizüddin Muhammed, Kirman'ın güneydoğusunda yer alan Bam kalesi üzerine sefer düzenledi. Şehri muhasara eden Mübarizüddin Muhammed, muhasaranın uzaması üzerine oğlu Şerefüddin Muzaffer'e muhasaranın komutasını verip kendisi Kirman'a döndü.

Şerefüddin Muzaffer, kış boyunca kaleyi muhasara etti; ancak kaleyi ele geçiremedi. Bu gelişme üzerine Mübarizüddin Muhammed, Pir Hüseyin'den aldığı bin kişilik destekle H 743 (M 1343) baharında Bam kalesini bir kez daha kuşattı. Kale halkı kuşatma sırasında iâşe kıtlığı çekmeye başlayınca, Şücaüddin Horasanî, şehrin şeyhülislamının aracılığı ile Emir Mübarizüddin'e bir mesaj gönderdi. Bu mesajda Şücaüddin Horasanî, Emir Mübarizüddin'in muhasarayı kaldırarak şehirden uzaklaşmasını, eğer şehirden uzaklaşırsa gelip teslim olacağını belirtti. Mübarizüddin Muhammed, bu teklif üzerine muhasarayı kaldırarak geri çekildi. Onun geri çekilmesi ile Şücaüddin Horasanî, kaleye lazım olan erzakı tedarik ederek, verdiği sözden vazgeçip kalede kalmaya devam etti. Mübarizüddin Muhammed, durumu haber alınca Bam kalesini etrafına askerlerini yerleştirip kendisi Kirman'a gitti. Bir süre sonra Bam kalesini yeniden kuşattı. Kalenin surlarını ve hisar duvarının altındaki suyu tahrip ederek muhasaranın şiddetini arttırdı ve şehri ele geçirdi. Af dileyen Şücaüddin Horasanî'yi de affederek, onu Hürmüz adasının fethiyle görevlendirdi. Ancak Şücaüddin daha sonra Mübarizüddin Muhammed'e ihanet etti ve Mübarizüddin Muhammed'in emri ile katledildi (Hafız Ebru, 2001, s. 154-160; Yezdi, 1326, s. 123-128; Sotodeh 1346, s. 75).

Mübarizüddin Muhammed, Bam kalesini aldıktan sonra Rikan, Besa ve Nermeşir'i de idaresi altına aldı (Şebankarei, 2021, s. 271). Bam kalesini kuşatması sırasında Fuladî Bedevileri Herat, Merust, Rudan, Refsencan ve Babek'te huzursuzluk çıkarıp halkın mallarını yağmaladılar. Mübarizüddin Muhammed, Bam kalesi meselesini hallettikten sonra H 744 (M 1343/1344)'te oğlu Şerefüddin Muzaffer ve Vezir Rükneddin Mahmud Reşid'i Fuladî Bedevilerinin üzerine gönderdi. Fuladîlerin lideri Hasan Fulad öldürülerek Fuladîler tedip edildi ve isyan sona erdi. (Hafız Ebru, 2001, s. 160-163; Sotodeh 1346, s. 76).

2.4. Mübarizüddin Muhammed Döneminde Muzafferî-İncü Münasebetleri⁸

Muzafferîler ile İncülular arasındaki ilk münasebetler Muzafferîlerin bağımsızlığından önce başladı. Başlangıçta Muzafferîler ile İncüluların ilişkileri dostane bir mahiyetteydi (Kazvinî, 1913, s. 155). Bu iki sınır komşusu siyasi teşekkülün aynı coğrafya üzerinde çıkarları çatıştığından dolayı Muzafferîler ve İncülular karşı karşıya geldiler. Pir Hüseyin'in Şiraz'ı ele geçirmesi sırasında Mübarizüddin Muhammed'in ona yardım etmesi Muzafferîler ile İncülular arasında uzun yıllar devam edecek mücadelelerin başlangıcı oldu (Limbert, 2004, s. 41).

İncülulardan Ebu İshak'ın Yezd'i kuşatmasının ardından Ebu İshak ile Mübarizüddin Muhammed arasında bir dostluk anlaşması yapıldı (İbn Batuta, 2004, s. 289-291). Ancak bu anlaşma kısa süre sonra Ebu İshak'ın

⁷ Bertold Spuler, bu tarihi Temmuz 1340 olarak vermektedir (Bertold, 1957, s. 165).

⁸ Tarafımızdan yapılan başka bir çalışmada Muzafferîler-İncülular münasebetleri detaylı olarak incelenmeye çalışıldığından burada iki siyasi teşekkül arasındaki münasebetlerin detaylarına girilmemiştir.

ihanetiyle son buldu (Kazvinî, 1913, s. 162; Kutbî, 1364, s. 54; Kurtuluş, 2000, s. 280). Ebu İshak, Mübarizüddin Muhammed'in elinde bulunan Kirman'ı ele geçirmek için 1343-1350 yılları arasında birçok defa Kirman'a sefer düzenledi; ancak şehri ele geçirmeyi başaramadı (Kazvinî, 1913, s. 159; Kutbî, 1364, s. 50-51; Sotodeh 1346, s. 86). 1350 yılında iki taraf arasında yeniden bir barış anlaşması yapıldı; ancak bu anlaşmada kısa sürede bozuldu (Tuysuz, 2004, s. 186). Bu yıl içerisinde Ebu İshak, Yezd'i dört ay muhasara etti. Ordusunun bir kısmını kaybederek geri çekildi. 1352 yılında da Kirman'ı bir kez daha kuşattı; başarı sağlayamadı (Farsname-i Nasrî, 1378, s. 297; Kutbî, 1364, s. 58; Kazvinî, 1913, s. 164; Limbert, 2004, s. 45; Kurtuluş, 2000, s. 280).

Ebu İshak'ın Muzafferîler üzerine düzenlediği başarısız seferler, İncüluları idari, askeri ve ekonomik olarak zayıflatırken Mübarizüddin Muhammed'in aynı ölçüde güç kazanmasını sağladı (Sotodeh 1346, s. 92; Kazvinî, 1913, s. 166). Güç dengesi lehine değişen Mübarizüddin Muhammed, savunma politikasını bırakarak taarruza başladı. İlk olarak Serbend kalesini ele geçiren Mübarizüddin Muhammed, daha sonra da Şah Şüca'yı Sorh kalesini ele geçirmek için görevlendirdi (Kutbî, 1364, s. 61-62; Sotodeh 1346, s. 93). Sorh kalesi ele geçirildikten sonra Mübarizüddin Muhammed, Şiraz'ı altı ay boyunca kuşatma altına aldı (Limbert, 2004, s. 45; Kutbî, 1364, s. 61; Wing, 2014). İncülulara küskün olan devlet adamları ve halkı da yanına çekmeyi başaran Mübarizüddin Muhammed, 3 Şevval 754 (1 Kasım 1353) günü şehre girerken Ebu İshak yanına aldığı birkaç adamıyla Kale-yi Sefid'e kaçmayı başardı (Hafız Ebru, 2001, s. 254-257; Kutbî, 1364, s. 60-61; Sotodeh 1346, s. 92-97; Şebankarei, 2021, s. 273; Kazvinî, 1913, s. 166; Limbert, 2004, s. 47).

Mübarizüddin Muhammed, İncülulara son verip Fars bölgesinin hâkimi olduktan sonra, Irak-ı Acem ve Azerbaycan'ı da ele geçirmek istiyordu. Bu emelinin gerçekleşmesi için önce İsfahan'ı ele geçirmesi gerekiyordu. İsfahan'ı kuşatmak amacıyla Marvanan köyünde konakladı. Hâkimiyetini meşru hale getirmek için H 755 (M 1354)'te (Manz, 2011, s. 159; Üstündağ, 2016, s. 40.) Mısır'da bulunan Abbasî Hanedanı'na mensup Halife Mutazid Billah'a biat etmek istedi. Biatın gerçekleşmesi için Halife'nin vekili Marvanan'a geldi. Ayrıca Kirman ve Fars uleması da bu toplantıya katıldı. Mübarizüddin Muhammed, Mutazid Billah'a biat etti hutbede halifenin adını okutturup sikkelerine de onun adını dâhil etti. Böylece İran'da Sünni İslam'ın koruyuculuğunu da üstlendi (Kutbî, 1364, s. 67-68; Sotodeh 1346, s. 100; Wing, 2014).

Mübarizüddin Muhammed, Şiraz'ın ardından İsfahan'ı da kuşattı; ancak kışın yaklaşmasıyla şehri alamadan kuşatmayı kaldırdı (Hafız Ebru, 2001, s. 274-275; Kazvinî, 1913, s. 169; Şebankarei, 2021, s. 273). Ebu İshak, ordusunu tertip edip, Mübarizüddin Muhammed'e karşı koymaya çalıştı; ancak Muzafferîleri mağlup etmeyi başaramadı. Mübarizüddin Muhammed, Ebu İshak'ın İsfahan'da bulunduğunu öğrenince 1357 yılında İsfahan'a ilerleyip şehri kuşattı. Kış boyunca şehri kuşatan Mübarizüddin Muhammed, bahar gelince kuşatmanın şiddetini artırdı ve şehri ele geçirdi. Irak şeyhülislamı Mevlana Nizamüddin'in evine sığınan Ebu İshak da ele geçirildi (Kazvinî, 1913, s. 173; Özgüdenli, 2003, s. 76). Ebu İshak İncü, 21 Cemaziyevvel 758 (12 Mayıs 1357) günü Mübarizüddin Muhammed'in huzurunda katledildi (Sotodeh 1346, s. 105; Limbert, 2012; Kurtuluş, 2000, s. 280). İncülulara son verilmesi ile Muzafferîlerin başkenti Şiraz'a taşındı (Petrushevsky, 1968, s. 14; Reomer, 2006, s. 14). Şiraz ve İsfahan'ın ele geçirilmesi ile Mübarizüddin İran'ın siyasi ve ekonomik hayatında baskın bir konuma ulaştı (Reomer, 2006, s. 13).

2.5. Şebankarelilerin Yıkılması

Şebankareliler⁹; merkez İyk (İyc) olmak üzere Tarem, Darabgird, Istahbanad, Ferg ve Niriz gibi beldelerde Fars'ın bir kısmının idaresini ellerinde tutuyorlardı. Şebankare emiri Melik Erdeşir özellikle İyg kalesinin müstahkemliğine güvenerek Mübarizüddin Muhammed'e muhalefet etti. Mübarizüddin Muhammed, oğlu Şah Mahmud'u Şebankare üzerine gönderdi. H 756 (1355/1356)'da Şah Mahmud, İyg'i kuşattı ve kaleyi ele geçirdi. Melik Erdeşir ise şehri terk etti ve böylece Şebankare melikleri yıkıldı (Kutbî, 1364, s. 69; Sotodeh 1346, s. 102).

2.6. Luristan'ın Fethi

Luristan Atabeyi Nur Avard (Elvend) , müttefiki Kayumers b. Takla ile Muzafferî-İncü mücadelelerinde İncüluların yanında yer aldı. Ancak Muzafferîler ile bir savaş yapmak da istemiyordu. Bu nedenle H 756 (1355/1356)'da Nasrüddin Hunci, Emir Kemaleddin Hüseyin Reşidî, Hacı Sadrüddin Enarî ve Hacı Rükneddin Amidülmülk'ü arabuluculuk yapmaları için Mübarizüddin Muhammed'e gönderdi. Ancak bahsi geçen emirlerin telkinleri Mübarizüddin Muhammed'in Nur Avard'a olan tavrını değiştirmede. Ebu İshak İncü'nun da Luristan'ı ele geçirmek niyetinde olduğunu bilen Mübarizüddin Muhammed, H 757 (Ocak 1356)'de Nur Avard'ın üzerine yürüme kararı aldı. Yanına oğulları Şah Şüca ve Şah Mahmud'u alan

⁹ Bk. Şebankarei, 2021.

Mübarizüddin Muhammed, Behbahan'a ulaştı. Burada Ebu İshak İncü ve Kayumers'in 10.000 kişilik bir orduyla üzerlerine geldikleri haberini aldılar. Ordusunu hazırlayan Mübarizüddin Muhammed, torunu Şah Yahya ile beraber ordunun merkezine yerleşti. Ordunun sol kanat komutanlığını da Şah Mahmud'a verdi. Meydana gelen savaşta Kayumers mağlup oldu. Mübarizüddin Muhammed, bu galebenin ardından Luristan'a ilerledi ve Nur Avar'dın ordusunu mağlup etti. Nur Avar'd ise kaçmayı başardı. Muharebenin ardından Nur Avar'dın kuzeni ve Mübarizüddin Muhammed'in damadı Atabek Şemseddin Peşeng b. Melik Yusuf, maiyetindeki bir gurup emir ile Mübarizüddin Muhammed'in huzuruna gelerek itaatini arz etti ve Lur-ı Büzürg, Mübarizüddin Muhammed'e bırakıldı. Luristan ele geçirilince bu durumdan memnun olan Mübarizüddin Muhammed, Raşabad'da bir zafer şöleni tertip etti.

Mübarizüddin Muhammed, oğlu Şah Şüca'yı Nur Avar'dı yakalamak için görevlendirdi. Nur Avar'dın saklandığı kale Şah Şüca'nın adamları tarafından kuşatıldı. Ancak Şah Şüca, Nur Avar'dı ele geçiremedi ve babasının yanına döndü. Nur Avar daha sonra Atabek Peşeng tarafından ele geçirilerek kör edildi (Kazvinî, 1913, s. 172-173; Kutbî, 1364, s. 72-73; Sotodeh 1346, s. 103).

2.7. Vezir Şemseddin Sain Gazi, Vezir Taceddin Irakî'nin ve Vezir Burhaneddin Ebu Nasır'ın Katledilmeleri

Sain Gazi, Pir Hüseyin'in Şiraz valisiydi. Daha sonra Mübarizüddin Muhammed'in hizmetine girdi. Sain Gazi'nin oğlu Amidülmülk bu dönemde Sircan kalesinin sahibiydi. Mübarizüddin Muhammed, bu kalenin kendisine bırakılması karşılığında Sain Gazi'yi vezir olarak atadı. Ayrıca onun yıllık yüz bin dinar elde etmesine izin verdi. Sain Gazi'nin vezir olması Mübarizüddin Muhammed'in diğer veziri Taceddin Irakî'yi rahatsız etti. Taceddin Irakî, Sain Gazi'nin Şiraz'a gönderilip Eberkuh ve Şebankare'yi Fars'tan ayırarak buraların Muzafferîlere bağlanması için çaba göstermesini Mübarizüddin Muhammed'e telkin ederek Sain Gazi'yi yönetim merkezinden uzaklaştırdı. Sain Gazi, H 746 (M 1345/1346)'da Şiraz'a gitti. Ancak burada Mübarizüddin Muhammed'in hizmetinden çıkarak Ebu İshak İncü'nun hizmetine girdi.

Sain Gazi, Şiraz'a gidişinden bir süre sonra Germşir ve Hürmüz'de bazı düzenlemeler yapmak için Şiraz'dan ayrıldı. Daha sonra oğlu Amidülmülk'ten aldığı yardımla bir ordu meydana getirdi. Ayrıca Evgani ve Cerma kabileleri ile de ittifak yaparak Kirman'ı ele geçirmek için sefere çıktı.¹⁰ Mübarizüddin Muhammed ile yaptığı savaşta yakalanarak 4 Safer 746 (6 Haziran 1345) Çarşamba günü katledildi (Yezdi, 1326, s. 165; Sotodeh 1346, s. 79). Sain Gazi'nin katledilmesinin ardından onun Şiraz'a gönderilerek itaatten çıkmasında Taceddin Irakî'nin payı olduğunu anlayınca Taceddin Irakî'yi de katletti.

Mübarizüddin'in vezirlerinden olan Burhaneddin Ebu Nasır'ın babası Kemaleddin Ebul Meali, İlhanlı devlet adamları arasında değerli bir şahsiyetti. Reşidüddin Fazlullah'ın vefatından sonra da kendisine vezirlik teklif edilmiş; ancak o kabul etmemiştir. Onun oğlu Burhaneddin yetiştiği çevre itibarıyla devlet işlerinden anlayan eğitilmiş biriydi. Mübarizüddin Muhammed, Evgani ve Cermalıları tedip edip Kirman'a döndükten sonra Burhaneddin, kendi mal varlığından hazırlattığı deve, at, gümüş ve altın kapları Mübarizüddin Muhammed'e hediye etti. Burhaneddin bu tavrından hoşnut olan sultan onu önce çeşitli devlet kademeleri ile görevlendirdi ve H 742 (1341/1342)'de onu vezirlik makamına yükseltti. Takribi on yıllık vezirliğinin ardından istifa etti; ancak H 756'da yeniden Mübarizüddin Muhammed'in vezirliğine getirildi. Bu dönemde boşta olan Şiraz Kadıkkudatlığı görevi de ona verildi. H 760 (M 1358/1359)'ta Emir Mübarizüddin'in yeğeni Şah Sultan tarafından katledildi (Sotodeh 1346, s. 80-82).

2.8. Mübarizüddin Muhammed'in Azerbaycan Seferi

Mübarizüddin Muhammed, İncülulara son verip Yezd, Kirman, İsfahan ve Fars'ın idaresini ele geçirdikten sonra Azerbaycan'ı da Muzafferî topraklarına katmak için harekete geçti. Muharrem 758 (Aralık 1356/ Ocak 1357)'de Şiraz'dan İsfahan'a gitti. İsfahan'da bulunduğu sırada Melik Eşref'in elinden Tebriz'i alıp Azerbaycan'ı ele geçiren Deşt-i Kıpçak hâkimi Cani Bek Han'ın elçisi geldi. Elçiler, İlhanlılar tarafından Cani Bek'in yasavulluğunun tanındığını ve Mübarizüddin Muhammed'in de bu durumu kabul etmesini istediler. Bu durum karşısında Mübarizüddin Muhammed, pek memnun olmadı (Hafız Ebru, 2001, s. 303-304; Sotodeh 1346, s. 116).

Cani Bek, Azerbaycan'ı ele geçirdikten sonra bölgenin idaresini oğlu Berdi Bey'e bırakarak Deşt-i Kıpçak'a gitti. Daha sonra Berdi Bey de Deşt-i Kıpçak'a gidince bölgenin idaresi Ahi Cuk'a geçti. Aynı günlerde Tebriz'e yürüyen Sultan Üveys İlkanî, Ramazan ayında şehrin idaresini ele geçirdi ve daha sonra da Bağdad'a gitti. Sultan Üveys, Tebriz'den ayrıldıktan sonra Ahi Cuk, tekrar Azerbaycan'a gelerek bölgenin idaresini bir

¹⁰ Mübarizüddin Muhammed, Kirman'ı ele geçirdikten sonra Evgani ve Cermalıların askeri gücünden faydalanmak için onlarla ittifak yapıp, oğlu Şah Şüca'yı kabile reislerinden birinin kızı ile evlendirdi (Wing, 2014).

kez daha ele geçirdi (Sotodeh 1346, s. 117). Azerbaycan'daki bu otorite boşluğundan faydalanmak isteyen Mübarizüddin Muhammed, Azerbaycan üzerine harekete geçti. Şehr-i Meyane civarında Mübarizüddin Muhammed ile Ahi Cuk'un kuvvetleri karşı karşıya geldi. Mübarizüddin Muhammed'in oğulları Şah Şüca ve Şah Mahmud, mağlup olan Ahi Cuk'u Nahcivan'a kadar kovalayıp sonra Tebriz'e geri döndüler. Mübarizüddin Muhammed, yanına gelen oğullarına iltifat etmek yerine şarap içip eğlence düzenledikleri gerekçesiyle onları suçladı. Hazırlattığı fetihnameden de onların ismini çıkarıp torunu Şah Yahya'nın cesaretine atıfta bulundu.

Mübarizüddin Muhammed, Tebriz'i ele geçirdikten sonra ilk Cuma namazında bizzat kendisi hutbe okudu. Yaklaşık iki ay Tebriz'de kaldıktan sonra Sultan Üveys'in Tebriz üzerine yürüdüğü haberini alınca onunla bir muharebeye girmeden şehirden ayrıldı (Hafız Ebru, 2001, s. 305; Sotodeh 1346, s. 118; Tuysuz, 2004, s. 192; Yılmaz, 2002, s. 128).

3. Mübarizüddin Muhammed'in Vefatı ve Şahsiyeti

Mübarizüddin Muhammed Tebriz seferinden döndükten sonra 15 Ramazan 760 (10 Ağustos 1359) Salı günü İsfahan'a gitti. Sert mizacı ve çocuklarına karşı sergilediği tavırları oğulları ile arasının açılmasına neden oldu. Ayrıca Mübarizüddin Muhammed, daha önce veliaht ilan ettiği Şah Şüca'yı veliahtlıktan azlederek onun yerine Sultan Ebu Yezid'i veliaht tayin etti. Bu gelişmeler üzerine Şah Şüca ile Şah Mahmud, ittifak yaparak 17 Ramazan 760 (12 Ağustos 1359) günü babaları Mübarizüddin Muhammed'i yakalayıp tahttan indirdiler ve onu Taberek kalesine gönderdiler. 19 Ramazan 760 (14 Ağustos 1359) Cuma günü Sultan Şah tarafından Mübarizüddin Muhammed'in gözlerine mil çekildi (Kutbî, 1364, s. 80; Sotodeh 1346, s. 117; Devletşah, 1997, s. 311; Wing, 2014; Tuysuz, 2004, s. 67).

Devletşah, Mübarizüddin'in gözlerine mil çekilmesi hususunda Şirazi'nin şu kıtayı yazdığını belirtir:

Dünya ve dünya malına gönül bağlama; çünkü ondan kimse vefa yüzü görmemiştir. Kimse bu dükkândan iğnesiz bal yememiş ve hiç kimse bu bahçeden dikensiz taze hurma koparmamıştır. Felek tamamiyle parladıktan sonra rüzgarla söndürmediği hiçbir çerağı yakmamıştır. Kılıcından kan damlayan, bir hamlesiyle orduları bozan, bir narasıyla düşman askerinin merkezini yaran dünya hâkimi Şah Gazi, büyükleri sebepsiz hapseder, iktidar sahiplerinin, hiç söyletmeden kafalarını keserdi. Çöllerdeki arslanlar onun adın işittikleri vakit, korkudan pençeleri tutmaz bir hale gelirdi. Şiraz, Tebriz ve Irak'ı ele geçirdiyse de eceli geldi. Dünyayı gören gözünün nuru olan kimse (oğlu), onun dünyayı gören gözüne mil çekti (Devletşah, 1997, s. 311).

Mübarizüddin Muhammed, gözlerine mil çekilirken şu cümleleri sarf etti: "Ben, devletin direği millerce uzanan, Hint kapılarından Nil'e kadar hâkim olan bir kimseyim. Devlet kadehim ağzına kadar dolunca, gözümün nuru gözüme mil çekildi" (Devletşah, 1997, s. 311).

Mübarizüddin Muhammed'in gözleri kör edildikten sonra Kale-yi Sefid'de hapsedildi (Şebankarei, 2021, s. 275; Reomer, 2006, s. 14) ve yaklaşık bir ay burada tutsak kaldı. Şah Şüca ve Şah Mahmud, babalarına karşı yaptıklarından pişman olarak onu Şiraz'a getirip hutbe ve sikkeye adını koydurdular. Bu gelişmeden iki üç ay sonra Mübarizüddin Muhammed'in adamlarının Şah Şüca'yı yakalayıp yerine Sultan Ebu Yezid'i getirmek için plan yaptıklarını öğrenen Şah Şüca, Mübarizüddin Muhammed'in adamlarını katletti ve babasını Cehrem yakınlarındaki Taber kalesine hapsedirdi. Taber kalesindeki olumsuz koşullardan dolayı hastalanan Mübarizüddin Muzaffer, Şah Şüca'nın emri ile Bam kalesine götürüldü. Ancak yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak H 765 yılı Rebiülevvel ayının son günlerinde (Aralık 1363/Ocak 1364) vefat etti. Cenazesi Maybud'da bulunan Muzafferîye medresesine defnedildi. Mübarizüddin Muhammed öldüğünde iki kız ve beş oğlu vardı. Bunlar: Şah Şüca, Şah Mahmud, Sultan Ahmed, Mahdumzade, Ebu Yezid ve Bediülcemal'dir (Kutbî, 1364, s. 82; Sotodeh 1346, s. 120-121).

Mübarizüddin Muhammed, uzun süren emareti boyunca birçok sefer düzenleyip sayısız beldeyi Muzafferî Hanedanı'na kattı. Muzafferî topraklarını İsfahan ve Tebriz'e kadar genişletti (Kutbî, 1364, s. 80; Seyyid Ali el Davud, 1399; Abbas, & Âbad, 1390, s. 118; Morgan, 2016, s. 83). İran'ın güneyinin tamamı ve İran'ın merkezinin bir kısmını ele geçirmeyi başardı. Onun döneminde Muzafferîlerin doğu sınırı Sind Nehri'ne kadar genişledi. Batıda Bahtiyari ve Luristan'da bulunan Küçük ve Büyük Lur Atabeylikleri ona itaat etti. Güneyde ise Hürmüz meliklerini kendisine tabi hale getirdi. Böylece güneydeki hâkimiyet sahası Umman denizine kadar genişledi. Kuzeyde de Sultaniye'ye kadar olan topraklar Muzafferîlerin hâkimiyetine girdi. Mübarizüddin Muhammed, H 759 (1357/1358)'da kısa süreliğine Azerbaycan ve çevresini de ele geçirdi (Sotodeh 1346, s. 130; Bosworth, 1996, s. 436). Onun vefatından sonra baş gösteren iç mücadeleler ile Muzafferîlerin idari sınırları yavaş yavaş daralmaya ve idari vaziyetleri de zayıflamaya başladı (Sotodeh 1346, s. 130).

Mübarizüddin Muhammed; çocuk yaştan itibaren iyi eğitilmiş, gelenek-göreneklere hâkim ve idare usulünü de öğrenmişti. Ayrıca cesaretli ve güçlü bir fiziğe sahipti. Daha çocuk yaşlarından itibaren babası ile seferlere katıldı ve Moğol saraylarında vakit geçirdi. Babası vefat ettiğinde on üç yaşında olup bu yaştaki askeri başarısı ile Olcaytu'nun dikkatini çekmeyi başardı. İdari ve askeri anlamda dirayetli biriydi. Kendisine bir hedef belirlediğinde kararlılıkla uygulamaya çalışırdı. 18 yaşından itibaren de Ebu Said Bahadır Han'ın nezdinde saygın bir konuma geldi. İlhanlıların saray pehlivanı Ebu Müslim ile yaptığı yarışmalarda sağladığı başarı üzerine ona Emirzade Muhammed Muzaffer unvanı verildi. Ayrıca Ebu Said Bahadır Han, Mübarizüddin'i tebrik ederek ona hilat verdi.

Mübarizüddin Muhammed, gençlik yıllarında Yezd'de bulunurken Şeyhülislam Şerefüddin Hazer, Şihabüddin Ali ve Mevlana Takiyüddin Dada gibi isimlerin yanında vakit geçirerek onlardan dini eğitim aldı. İktidarı zamanında ilim ehli olanları himaye etti. Bir sıbyan mektebinde rastladığı Seyyid Celal'in hat sanatına olan yeteneğini görünce onu iki bin dinar ile ödüllendirdi. Sonra da onu hizmetine aldı. Ayrıca Mevlana Muinüddin Muallim Yezdi'yi de himayesine alarak ona Muzafferlerin tarihi üzerine bir kitap yazma görevi verdi (Sotodeh 1346, s. 122-124).

Mübarizüddin Muhammed, Sünni İslam'a mensuptu ve bu mezhebin savunucusu oldu. Özellikle 40 yaşından itibaren dini akidelere daha çok riayet etmeye başladı. Her cuma camiye yürüyerek giderdi. Şiraz'ı ele geçirdikten sonra burada dini kurallara riayet etmeyenleri uyardı. Tebriz'e gittiği sırada hutbeyi kendisi okudu. Putperest olan Evgani ve Cermalılar ile mücadelesini gaza olarak nitelendirdi. Bu sebeple Mübarizüddin'e "Şah-ı Gazi ve Mübarizüddin-i Dünya" lakapları verilmiştir (Sotodeh 1346, s. 125; Wing, 2014). Seyyidlere hürmet gösteren Mübarizüddin Muhammed, adaletli davranır ve şeriat hükümlerini uygulamaktan çekinmezdi (Kutbî, 1364, s. 34). Örneğin H 745 (M 1344/1345)'te yeğeni Şah Sultan, Maybud'da haksız yere birini öldürünce şikâyet üzere kısas hükmü verdi. Şah Sultan'ın annesi, babası ve Yezd eşrafının araya girmesine rağmen kısas hükmünden vazgeçmedi. Ancak şikâyetçilerin diyete razı olmasıyla Şah Sultan, 20.000 dinar karşılığında idam edilmekten kurtuldu (Sotodeh 1346, s. 124-127). Onun döneminde İslami kurallara göre meyhaneler kapatıldı ve içki ile ilgili yasaklar getirildi (Wing, 2014; Üstündağ, 2016, s. 44).

Mübarizüddin Muhammed, karakter olarak sert ve agresif bir kişiliğe sahipti. Bir rivayete göre kendi eliyle katlettiği kişi sayısı 700-800 civarındaydı. Bu sebeple çevresindekilerin çekindiği ve nefret ettiği biriydi. Uzun süre hükümdarlık yapmasına rağmen sahip olduğu sert mizacı yüzünden Hacuyı Kirmanî, Mir Kirmanî, İmad Fakih, Hafız ve Rükneddin Herevi gibi birkaç isim dışında onun adına methiye yazılmamıştır (Sotodeh 1346, s. 128-129).

4. Mübarizüddin Muhammed Döneminde İmar Faaliyetleri

Kaynaklar, Mübarizüddin Muhammed'in, uzun hâkimiyeti döneminde önemli eserler yaptırdığını belirtmektedir. Ancak bunların birçoğu hakkında detaylı bilgiye erişilememektedir. Mübarizüddin Muhammed ilk olarak yönetim merkezi olan Yezd'in sınırlarında düzenlemeler yaptırarak şehir dışındaki bazı mahalleleri şehrin sınırları içine kattı (Seyyid Ali el Davud, 1399). Mübarizüddin Muhammed ve oğulları, Mübariz Abad, Türkan Abad, Şah Abad-ı Rüstak, Bedr Abad, Muzaffer Abad Maybud, Hatun Abad, Muzaffer Abad Zerec, Deylem Abad, Ahmed Abad, Sultan Abad Toft, Ali Abad Kuhistan, Muhammed Abad gibi beldelerin bayındırlaştırılması için faaliyetlerde bulundular. Mübarizüddin Muhammed, Yezd'in şehir kapılarında da düzenleme yaparak şehre yedi adet demir kapı inşa ettirdi. Hisar kenarlarına hendek kazdırıp etrafına burçlar diktirdi. Saadet kapısının yanına çinili bir minaresi olan hangâh inşa ettirdi. Ayrıca Yezd'de hamam ve pazar yaptırdı. Mübarizüddin Muhammed'in kızı Hanzade de, cümle kapısının dışına bir medrese inşa ettirdi. Daha sonra bu medreseye büyük bir kubbe yapıldı (Sotodeh 1346, s. 131).

Mübarizüddin Muhammed, H 740 (1339/1340) yılında devlethane isminde meşhur bir ev inşa ettirdi. Ayrıca ahfadı için de ihtişamlı saraylar yaptırdı. H 752 (M 1351/1352)'de Kirman'da Zerend cümle kapısı civarına bir mescid yaptırdı. Sarayının civarında bulunan Ser-i Meydan mahallesine eşrafın ve seyidlerin menzili olan bir darü's-siyade¹¹ inşa ettirdi (Sotodeh 1346, s. 132; Wing, 2014). Mübarizüddin Muhammed'in Emir-i Ahurbaşısı Muhammed, H 759 (1357/1358)'de Yezd'de Emir-i Ahuriye medresesini inşa ettirerek, medreseye bağlı mescit, hizmetli odası, misafirhane yaptırıp buralara sıcak su temin etti.

Mübarizüddin Muhammed'in önemli devlet adamlarından Hacı Burhaneddin, Yezd'de yer altı kanalları inşa ettirdi. Emir Mübarizüddin'in kızları Hanzade Hatun ve Mahdumzade Hatun Türkan Abad'da yer altı kanalı

¹¹ Seyyidlerin konaklaması için inşa edilen yapılardır (Özgüdenli, 2003, s. 92).

yaptırdı. Hacı Kemaleddin de, yine Yezd'de Kemaliye medresesini inşa ettirip yanına da bir hangâh ve hamam yaptırdı (Sotodeh 1346, s. 132).

Sonuç

Gıyaseddin Hacı'nın Horasan'a gelişinden sonra oğulları Ebubekir, Muhammed ve Mansur'un siyasi ve askeri faaliyetlerde bulunması vesilesi ile Muzafferîler tarih sahnesinde yer almaya başlamışlardır. Mansur'un oğlu Şerefüddin Muzaffer, askeri başarıları ile İlhanlı hükümdarlarından Argun, Geyhatu ve Gazan Han'ın takdirini kazanmayı başarmıştır. Şerefüddin Muzaffer'in Gazan Han tarafından hilat, alem ve tabl gibi hakimiyet alametleri ile ödüllendirilmesi ve Eberkuh'tan Yezd'e, Maybud'dan Herat'a kadar olan yolların güvenliğinin ona tahsis edilmesi Muzafferîlerin siyasi bir teşekkül haline gelmesinde önemli bir adım sayılabilir. Ancak devletin asıl müessisi Mübarizüddin Muhammed olmuştur. Mübarizüddin Muhammed, babası vefat ettiğinde daha çocuk yaşta idi; fakat onun cesareti ve kabiliyeti Olcaytu Han tarafından takdir edilmesini sağlamış ve İlhanlı devlet kademelerinde görev almaya başlamıştır. Olcaytu Han'dan sonra Ebu Said Bahadır Han'ın da takdirini kazanan Mübarizüddin Muhammed, Yezd'in idaresi ile ödüllendirilmiştir. Bu görevlendirme de Muzafferîlerin siyasi teşekkül oluşturmadaki önemli gelişmelerden biri olarak kabul edilebilir.

Mübarizüddin Muhammed, yirmi sekiz yılı müstakil olmak üzere takribi kırk beş yıl idarecilik yapmıştır. Bağımsızlığını elde ettikten sonra hızlı bir şekilde Muzafferî topraklarını genişletmiştir. Özellikle İncülulara son vermesi, kudretini nüfuzunu ve ekonomik zenginliğin arttırmıştır. Onun döneminde Yezd, Kirman, Şiraz, Maybud, İsfahan gibi önemli şehirler Muzafferî hâkimiyeti ile tanışmıştır. Mübarizüddin Muhammed, İlhanlılar, Çobanîler, İncülular, Neküderîler, Yezd Atabeyleri, Lur Atabeyleri, Şebankareliler ve Kutluğhanlılar gibi siyasi teşekküller ile münasebetlerde bulunmuştur. Sünni İslam'ı benimseyen Mübarizüddin Muhammed, Sünni İslam'ı hâkim olduğu topraklarda yaymak için çaba sarf etmiştir. Hâkim olduğu topraklarda yaptığı imar faaliyetleri ile halkın sosyal yaşam seviyesini yükseltmiştir. Netice olarak Mübarizüddin Muhammed, XIV. yüzyılda hâkim olduğu beldelerin siyasi, askeri ve sosyo-kültürel hayatında iz bırakmayı başarmıştır.

Kaynakça

- Abbas, C. Âbad, F. (1390). Guzar ez münasebat-ı cihanî be münasebet-i mahallî muntika-i der İran kurun-ı heştem-i hicri. *Fasılname-i Tarîh Revabet-i Haricî*, 12 (45), 115-137.
http://www.hfrjournal.ir/article_85044.html
- Ahmedî, M. (1399). Şehrsaz-yi Şiraz der kurun-ı heşt-i hicri kameri nemune moredi. *Fasılname-i İlmi Tahsisi Mütâalat-ı Tarabi Şebri ve Pejuheşbay-ı Şebri*, 2 (3/1), 43-50.
<http://ensani.ir/fa/article/429899/%D8%B4%D9%87%D8%B1%D8%B3%D8%A7%D8%B2%DB%8C-%D8%B4%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D8%B2-%D8%AF%D8%B1-%D9%82%D8%B1%D9%86-8-%D9%87%D8%AC%D8%B1%DB%8C-%D9%82%D9%85%D8%B1%DB%8C-%D9%86%D9%85%D9%88%D9%86%D9%87-%D9%85%D9%88%D8%B1%D8%AF%DB%8C-%D8%AF%D9%88%D8%B1%D9%87-%D8%A2%D9%84-%D8%A7%DB%8C%D9%86%D8%AC%D9%88>
- Alıç, S. (2021). İran'da yerel hanedanlar dönemi (XIV.-XV. yüzyıl). *Atlas International Congress on Social Sciences* 8. Ankara. https://www.atlasconference.org/_files/ugd/614b1f_b8230e3885404de9a468fdfeb9f9276.pdf
- Altıkulaç, T. (2009). Secâvendî, Muhammed b. Tayfur. *DİA*, C.36. (ss. 268-269). TDV Yayınları.
- Bazın, M. (2002). Kirman. *DİA*, C.26. (ss. 62-63). TDV Yayınları.
- Bertold, S. (1957). *İran Moğolları*. (C. Köprülü, Çev.). TTK. (Orijinal yayın tarihi 1939).
- Bosworth, C. R. (1996). *The new Islamic dynasties*. Edinburgh University.
- Coşkun D. (2020). *Kertler*, Kitabevi.
- Demir, M. (2002). İlhanlı Devleti'nin yıkılış sürecindeki siyasi gelişmeler. *Türkler*. C.8. (ss. 376-385). Yeni Türkiye Yayınları.
- Devletşah. (1997). *Tezkiretü's-suarâ*, C.2. (N. Lugal, Çev.). Tercüman Yayınları. (Orijinal yayın tarihi XV. yüzyıl).
- Farsname-i Nasrî* (1378). C.1. (H. Fesai, Haz.). Müessese-i İntişaratu Emir Kebir.

- Hafız Ebru. (2001). *Zübde'ti-tevarih. C.1.* (S. Javadi, Haz.) (Orijinal yayın tarihi XV. yüzyıl)
- İbn Batuta. (2004). *İbn Batuta seyahatnâmesi, C.1.* (A. S. Aykut, Çev.). YKY. (Orijinal yayın tarihi XIV. yüzyıl).
- Kazvinî. (1913). *The tarikih-i gusîda.* (E. G. Browne, Haz.). E.J. Brill. (Orijinal yayın tarihi XIV. yüzyıl).
- Kurtuluş, R. (2000). İncülular. *DİA. C.22.* (ss. 280-281). TDV Yayınları.
- Kurtuluş, R. (2020). Muzafferiler. *DİA. C.31.* (ss. 417-418). TDV Yayınları.
- Kutbî. (1364). *Tarih-i Al-i Muzaffer.* (A. Nevai, Haz.). Müessesesi-i İntişarat-ı Emir Kebir.
- Lane-Poole, S. (2020), *İslam devletleri tarihi başlangıçtan 1927 yılına kadar.* (Halil Edhem, Çev.). (S. Alıç, Haz.). Selenge Yayınları. (Orijinal yayın tarihi 1927)
- Limbirt, J. (2004). *Shiraz in the age of Hafez.* University of Washington Press.
- Limbirt, J. (2012). Inju dynasty. *Encloaedia Iranica, V.13.* Online Edition, <https://www.iranicaonline.org/articles/encyclopaedia-iranica> (21.06.2021).
- Manz B. F. (2011). The rule of the infidels: the Mongols and the Islamic World. *The New Cambridge History Of Islam, V.3.* (ss. 128-168). David M., Anthony R. (Ed), Cambridge University Press.
- Merçil. E. (1982). Yezd atabegleri. *Tarih Enstitüsü Dergisi, 12,* 367-386.
- Merçil. E. (2013). Yezd. *DİA, C.43.* (ss. 510-512). TDV Yayınları.
- Morgan D. (2016). *Medieval Persia (1040-1797).* Roudledge.
- Özel, A. (2009). Secâvendî, Muhammed b. Muhammed. *DİA. C.36.* (ss. 266-268). TDV Yayınları.
- Özgüdenli, O. G. (2003). Bir Ortaçağ İran şehrinin anatomisi: İsfahan (650-1500), *Name-i Aşina, 5(11),* 56-96.
https://www.academia.edu/19885499/_Bir_Orta%C3%A7a%C4%9F_%C4%B0ran_%C5%9Eehrinin_Anatomisi_%C4%B0sfah%C3%A2n_650_1500_Name_i_A%C5%9Fina_Y%C4%B1_5_Say%C4%B1_1_2003_s_57_96?auto=download
- Özgüdenli, O. G. (2009). *Gazan Han ve reformları (1295-1304).* Kaknüs Yayınları.
- Parmaksızoğlu, İ. (1977). Muzafferiler. *Türk Ansiklopedisi. C.25.* (ss. 7-8). MEB Yayınları.
- Petrushevsky, P. (1968). The socio-economic condition of İran under the İl-Khans. *The Cambridge History of Iran. Vol.5.* (pp. 483-537). Cambridge University Press.
- Piyadeoğlu, C. (2012). *Güneş ülkesi Horasan.* Bilge Kültür Sanat Yay.
- Roemer, H. R. (2006). The Jalayirids, Muzafferids and Sarbadârs. *The Cambridge History of Iran. Vol.6.* (pp. 1-42). Cambridge University Press.
- Seyid Ali El Davud. (1399). Al-i Muzaffer. *Daire'tül-Maarif-i Büzürg-i İslami.* Online Edition.
<https://www.cgie.org.ir/fa/article/222419/%D8%A2%D9%84-%D9%85%D8%B8%D9%81%D8%B1-%D8%B3%D9%84%D8%B3%D9%84%D9%87>
- Sotodeh, H. (1346). *Tarih-i Al-i Muzaffer. C.1.* İntişarat-ı Danişgâh-ı Tahran.
- Sotodeh, H. (1347). *Tarih-i Al-i Muzaffer. C.2.* İntişarat-ı Danişgâh-ı Tahran.
- Subaşı, Ö. (2019). Moğol Neküderilerinin kökeni ve faaliyetleri. *Belleten, 83(298),* 853-886. [10.37879/belleten.2019.853](https://www.belleten.net/belleten/2019/853)
- Şahin, M. (2017). *Serbedariler,* İdeal Yayınları.
- Şebankarei, (2021). *Mecma'u'l-Ensab.* (F. Unan, Çev.). TTK Yayınları. (Orijinal yayın tarihi XIV. yüzyıl).
- Şerefüddin Ali Yezdi. (2013). *Emir Timur,* (A. Batur, Çev.). Selenge Yayınları (Orijinal yayın tarihi XV. yüzyıl).
- Taşgâil, A. (2002), Kutluğhanlılar, *DİA. C.22.* (ss. 462-464). TDV Yayınları.
- Tuysuz Ş. C. (2021). Muzafferiler tarihinde Şah Şüca (1358-1384). *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (67),* 419-441. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2090354>
- Tuysuz, C. (2004), *İlhanlı Tarihinde Çobanoğulları.* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Üstündağ, M. (2016). *Orta Çağ İran tarihinde yerel bir hanedan: Muzafferiler.* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Wing, P. (2014). Mozaffarids. *Encyclopaedia Iranica,* Online Edition, <https://iranicaonline.org/articles/mozaffarids>

Yezdi. (1326). *Me'abib-i İlahi*, (Siad-i Nefisî, Neş.). İkbâl. (Orijinal yayın tarihi XIV. yüzyıl).
Yılmaz, B. (2002). *Celayirliler kabile-devlet*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Atatürk Üniversitesi.

EXTENDED SUMMARY

Purpose

The aim of this study is to examine the emergence of the Muzaffari Dynasty in Iran in the Middle Ages and the political, economic and socio-cultural activities of Mubariz al-Din Muhammad who was one of their most important rulers.

Methodology

While creating this study, research works and the main sources of the period were examined. The events have been transferred chronologically as much as possible, provided that the integrity of the subject is not disturbed. In this context, in the first part of the study the emergence of the Muzaffarids on the stage of history, in the second part the political life of Mübarizüddin Muhammed, in the third part his death and personality and in the fourth part the reconstruction activities in his period are tried to be explained.

Findings

After the migration of Gıyas Al-Din Hacı, who is generally accepted as having Arab ancestors, to Khorasan, his sons Abubakr, Muhammad and Mansur were involved in political and military activities. Thus, the Muzaffarids appeared on the stage of history. Mansur's son Shrafa Al-Din Muzaffer succeeded in gaining the appreciation of Ilkhanid rulers Arghun, Gaykhatu and Ghazan Khan with his military successes. He was rewarded by Gazan Khan with the signs of administration such as hilat, flag and drum. In addition, he was assigned as the security of the roads from Eberkuh to Yazd, from Maybud to Herat. This situation can be considered as an important step in the Muzaffarids becoming a political organization. However, the real founder of the state was Mubariz Al-din Muhammad. He was a child when his father died; but his courage and ability made him appreciated by Oljei Khan and he started to take task in the Ilkhanid state ranks. Mubariz Al-Din Muhammad, who was also appreciated by Abu Said Bahadur Khan, who ascended to the Ilkhanid throne after Oljei Khan, was rewarded with the administration of Yazd. This assignment can be considered as one of the important developments in the establishment of a political organization by the Muzaffarids.

Mubariz Al-din Muhammad served as an administrator for approximately forty-five years, of which twenty-eight years were independent. After obtaining his independence, quickly expanded his territory. Especially the destruction of the Injuids increased his power, influence and economic wealth. During his reign, important cities such as Yazd, Kirman, Shiraz, Maybud and Isfahan came under the rule of Muzaffarids. Mubariz Al-din Muhammad had relations with political organizations such as the Ilkhanid State, the Incjuids, the Neküderids, the Yazd Atabegs, the Lor Atabegs, the Shebankare and the Kutlughans. During his reign, the Muzaffarids borders expanded to Luristan in the west, to the Sind River in the east, to Sultaniye in the north and to the Oman Sea in the south.

Mubariz Al-din Muhammad, who adopted Sunni Islam, made an effort to spread Sunni Islam in the lands he dominated. During his reign, buildings such as palace, Turkish bath, bazaar, madrasah, masjid and underground water channels were built in various parts of the country. He increased the social life level of the people with the zoning activities.

Mubariz Al-din Muhammad was deposed by his sons on 17 Ramadan 760 (12 August 1359). He was imprisoned after he was blinded. He died in the last days of Rebiülevvel in H 765 (December 1363/ January 1364).

Conclusion

Shrafa Al-Din Muzaffer is one of the small states that emerged with the weakening of the Ilkhanid State. First, Şerefüddin Muzaffer and then his son Mubariz Al-din Muhammad had a primary influence on the emergence of this dynasty. Both of them established good relations with the Ilkhanid rulers during the powerful periods of the Ilkhanate State. They both supported and served them. Thanks to their success in their services, they were rewarded by the Ilkhanid rulers. In this way, Mubariz Al-din Muhammad became the administrator of the city of Yazd. After the death of Ebu Said Bahadur Khan, the central authority in

the Ilkhanid State was broken. Mubariz Al-din Muhammad, who turned this situation into an opportunity, declared his independence in Yazd. He, one of the most important rulers of the Muzaffarids, became an influential ruler with military and political success. Mubariz Al-din Muhammad left a mark in the political, military and socio-cultural history of the cities he dominated in Iran and its surroundings in the 14th century. His body was buried in the Muzaffariye Madrasa in Maybud.